

2. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень : наказ М-ва юстиції України від 08.10.1998 № 53/5 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98> (дата звернення: 06.03.2018).

Надійшла до редколегії 23.03.2018

УДК 37.02

С. О. БАРАНОВ,

кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри адміністративного права та адміністративного процесу Одеського державного університету внутрішніх справ

РОЛЬ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДИК У ВИВЧЕННІ ДИСЦИПЛІН ЮРИДИЧНОГО ПРОФІЛЮ

Розглянуто питання впровадження інтерактивних форм навчання в процес підготовки сучасного офіцера поліції, методичні особливості застосування інтерактивних форм навчання в навчальному процесі.

Ключові слова: інтерактивні форми навчання, навчально-методична робота, інтерактивні методи навчання, інтерактивне заняття, навчальний заклад закритого типу МВС України.

Впровадження інтерактивних форм навчання в процес підготовки сучасного офіцера поліції – одне з найважливіших напрямків вдосконалення підготовки курсантів в навчальному закладі закритого типу МВС України. Під час застосування такого методу, викладач показує не тільки свою компетентність і ерудицію, а й залучає курсантів до роботи з новими формами навчально-пізнавальної діяльності.

При використанні цієї форми навчально-методичної роботи викладачем організовується індивідуальна, парна і групова діяльність, застосовуються рольові ігри, проводяться робота по оформленню зразків службових і процесуальних документів. Головним завданням викладача у такому процесі є створення сприятливого середовища для освітнього спілкування, яке буде сприяти діловій взаємодії учасників при проведенні взаємної оцінки і здійснення поточного контролю отриманих знань [1, с. 51].

Термін «інтерактивний» походить від англійського «interact» («inter» – «взаємний», «act» – «діяти»). Отже, «інтерактивні методи» можна перекласти як «методи, які дозволяють учням взаємодіяти між собою». Іншими словами, на відміну від активних методів, інтерактивні орієнтовані на більш широку взаємодію курсантів не тільки з викладачем, але й один з одним. Викладач, як і раніше, розробляє план і зміст заняття, використовуючи інтерактивні методи з метою надання нового матеріалу в найбільш цікавій і ефективній формі [2, с. 12].

Інтерактивне навчання – це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності. Вона має на меті цілком конкретні і прогнозовані навчальні цілі. Головна мета полягає в створенні педагогічних умов навчання у навчальному закладі, при яких курсант зможе стати впевненим у своїй інтелектуальній спроможності, що робить більш продуктивним сам процес навчання. Іншими словами, інтерактивне навчання – це, перш за все, діалогове навчання, в ході якого здійснюється взаємодія між курсантом і викладачем, а також між самими учнями:

Завданнями використання інтерактивних форм навчання на заняттях по вивченню юридичних дисциплін є:

- активізація у курсантів в інтересу до навчання;
- ефективне засвоєння навчального матеріалу;

- самостійний пошук учнями шляхів і варіантів вирішення поставленого навчального завдання (вибір одного із запропонованих варіантів або знаходження власного варіанту і обґрунтування рішення);

- навчання роботі в команді: прояв толерантності до різних точок зору, повагу прав кожного на свободу висловлювання думки;

- формування у курсантів критичного мислення, що спирається на певний теоретичний матеріал, на фактичні данні, норми чинного законодавства;

- вихід на рівень усвідомленої компетентності курсанта;

- оволодіння практичними навичками професійної діяльності.

Інтерактивні методи ґрунтуються на принципах взаємодії, активності курсантів, опорі на груповий досвід і наявного обов'язкового зворотного зв'язку. Викладач на такому занятті виконує роль помічника в дослідницькій роботі курсантів. Активність викладача поступається місцем активності курсантів, його завданням стає створення умов для їх ініціативи. Учасники навчального заняття активно вступають в комунікацію один з одним, спільно вирішують учбові завдання, долають конфлікти, знаходять спільні точки дотику, йдуть на компроміси.

Слід відзначити, що підготовка до проведення заняття повинна бути здійснена викладачем завчасно, в ході якої ретельно відбираються завдання і питання для обговорення в групах, моделюються завдання та можливі відповіді.

Найпоширенішими серед викладачів є наступні інтерактивні форми проведення занять:

- круглий стіл (дискусія, дебати);

- мозковий шторм (брейнсторм, мозкова атака);

- case-study (аналіз конкретних ситуацій, ситуаційний аналіз);

- майстер-класи;

- робота в малих групах;

- навчальні ігри (рольові, імітаційні, ділові, освітні та ін.);

- використання суспільних ресурсів (запрошення фахівця, екскурсії);

- соціальні проекти та інші поза аудиторні форми навчання (змагання, фільми, вистави, виставки та ін.);

- інтерактивна лекція із застосуванням відео– і аудіоматеріалів;

- Сократичний діалог;

- обговорення складних і дискусійних питань і проблем («займи позицію», «шкала думок», «ПОПС-формула» «дерево рішень», «аналіз казусів», «переговори і медіація», «сходи і змійки»);

- тренінги та ін.

Слід звернути увагу на те, що в ході підготовки заняття на основі інтерактивних форм навчання перед викладачем гостро постає питання не тільки у виборі найбільш ефективної форми навчання для вивчення конкретної теми, а й в можливості поєднання методів навчання, що безсумнівно, сприяє найбільш глибокого осмислення теми. У ході готування тієї чи іншої навчальної інтеракції потрібно спиратися на наступні методологічні принципи:

- інтерактивне заняття – це не лекція, а спільна робота учнів з певної проблеми;

- всі учасники навчального процесу є рівними незалежно від віку, соціального статусу, досвіду, місця роботи;

- кожен учасник має право на власну думку з питання, що вивчається.

- критика особистості неприпустима (піддатися критиці може тільки ідея чи невірна інформація).

Важливе місце в методиці проведення інтерактивного заняття має алгоритм його проведення, першим етапом якого виступає стадія підготовки заняття. Викладач проводить підбір теми, ситуації, визначення дефініцій.

При розробці методики інтерактивного заняття рекомендуємо звернути особливу увагу на наступні компоненти:

- вік учасників, їх інтереси, майбутня фахова спеціальність;

- часові рамки проведення заняття;
- зацікавленість групи у розкритті змісту теми даного заняття.

Наступним етапом виступає створення переліку необхідних умов його проведення, а саме:

- чітке визначення мети заняття;
- уточнення проблем, які належить вирішити;
- підготовка програми заняття;
- підготовка роздаткового матеріалу;
- забезпеченість технічними засобами навчання;
- підбір основних питань, визначення послідовності їх засвоєння;
- підбір практичних прикладів з службової діяльності та юридичної практики;
- використання графіків, ілюстрацій, схем, символів;
- довірчі, позитивні відносини між учнями;
- різноманітність форм і методів надання інформації, форм діяльності учнів та ін.

На початку роботи курсантам повідомляється тема і мета заняття. Учасники знайомляться з запропонованими навчальними ситуаціями або навчальною з проблемою, над вирішенням якої їм належить працювати, ставлять перед собою мету, визначають завдання. Педагог інформує учасників про умови виконання завдань, надає чіткі інструкції про правила роботи в групах. Якщо є необхідність, то потрібно представити учасників спільного заняття (це потрібно зробити, якщо воно є міжгрупове або міждисциплінарне).

У ході проведення заняття слід домагатися однозначного семантичного розуміння юридичних термінів, понять і т. ін. Для цього за допомогою питань і відповідей слід уточнити понятійний апарат, робоче визначення досліджуваної теми. Своєчасне уточнення понятійного апарату сформує у курсантів юридичну і службову лексику, звичку оперувати тільки добре зрозумілими термінами, уникати малознайомих слів або попутно з'ясовувати їх значення, вміння користуватися довідковою літературою і пошуковими системами Інтернету.

Третім етапом виступає ознайомлення учнів з правилами роботи в групі, які включають в себе наступне:

- бути активним і доброзичливим;
- не перебивати співрозмовників, поважати думку інших учасників;
- бути відкритим для взаємодії;
- прагнути дійти до істини;
- дотримуватися регламенту;
- виявляти креативність і т. ін.

Слід звернути увагу, що особливості проведення складових елементів основної частини визначаються в залежності від обраної форми інтерактивного заняття. Визначення позицій учасників слід робити дуже коректно. Інтерактивне позиціонування учасників полягає в осмисленні загального для їх позицій змісту, а також у формуванні нового набору позицій на підставі наведених юридичних правових норм фактів і доказів.

Четвертим етапом проведення інтерактивного заняття є проведення рефлексії (закріплення) отриманих знань. Ця частина заняття проводиться на емоційному аспекті, почуттях, які відчували учасники в процесі заняття. Рефлексія закінчується загальними висновками, зробленими учнями за допомогою контрольних запитань викладача. На наш погляд, такими контрольними питаннями для проведення рефлексії можуть бути:

- чи справила на вас враження проведена навчальна дискусія?
- чи була ситуація, яка здивувала вас в процесі заняття?
- чим ви керувалися в процесі прийняття рішення?
- чи враховувалася вами думка інших учасників групи?
- як ви оцінюєте свої дії і дії групи?
- що б ви хотіли змінити в організації подібних занять?

Як показує практика, найбільш популярними серед педагогів є наступні методи інтерактивного навчання як:

- «робота в малих групах», що дає можливість всім учням брати участь в роботі групи, практикувати навички співробітництва, міжособистісного спілкування, вирішувати виникаючі розбіжності;

- «рольова гра», в ході якої відбувається розігрування учасниками групи обставин практичної ситуації із заздалегідь розподіленими ролями, що відображають певні види службової діяльності;

- «міні-лекція» – одна з ефективних форм надання теоретичного матеріалу, що викладається доступною для сприймання учнями мовою, при цьому кожному юридичному терміну обов'язково дається визначення з посиланням на авторів наукових праць та юридичні джерела;

- «розробка проекту» дозволяє учасникам подумки вийти за межі аудиторії і скласти проект дій з обговорюваного питання, головне при цьому, щоб кожен мав можливість захистити свій проект, довести його перевагу перед іншими учасниками;

- «мозковий штурм», «мозкова атака» (метод «Дельфі») – це метод, при якому приймається будь-яка відповідь навчаються на поставлене запитання, при цьому оцінка заявленим точкам зору надається не відразу, а після всіх виступів, головне у даному методі – це з'ясування інформованості курсантів з певного теоретичного питання, порядку вчинення дій під час виконання службових обов'язків або ступеню логічної побудови вирішення юридичної задачі;

- «лекція-вдвох» дозволяє розподілити навчальний матеріал проблемного змісту в діалогічному спілкуванні двох викладачів, або професійні дискусії за участю офіцерів поліції – практиків, які розгортаються між різними представниками поліцейських підрозділів і служб, або обговорення актуальних службових проблем між викладачем – «теоретиком» і запрошеним офіцером поліції – «практиком», або між прихильником і противником певної наукової чи юридичної концепції. Цей вид лекцій змушує курсантів в активно включатися в розумовий процес, порівнювати різні точки зору і обґрунтовувати свій вибір певної точки зору або дії;

- «лекція з заздалегідь запланованими помилками» спрямована на вироблення у курсантів вміння виявити ці помилки занести їх в конспект і винести на обговорення з обґрунтуванням правильної відповіді на підставі чинної правової норми певного нормативного акту. Така лекція може виконувати, не тільки стимулюючу освітню функцію, але й контрольну;

- «лекція-візуалізація» сприяє перетворенню усної та письмової інформації у візуальну форму при використанні схем, малюнків, діаграм, зразків службової документації та процесуальних документів тощо. Така лекція сприяє успішному вирішенню запропонованої проблемної ситуації, так як дозволяє активізувати розумову діяльність учнів за рахунок широкого використання засобів наочності і т. ін. [3, с. 35].

Проведене нами дослідження, показало, що в умовах систематичного застосування методів інтерактивного навчання у курсантів спостерігається підвищення точності сприйняття, розумової працездатності, відбувається інтенсивний розвиток інтелектуальних і емоційних властивостей особистості, стійкості уваги, спостережливості, здатності аналізувати і підводити підсумки. Інтерактивне навчання сприяє розвитку комунікативних умінь і навичок курсантів, допомагає встановленню емоційних контактів між ними, виробляє вміння роботи в команді, розширює спектр освітніх можливостей.

На наш погляд, сьогодні, першорядне значення має навчання викладацького складу профільних кафедр навчальних закладів системи МВС України володінню сучасними методиками проведення інтерактивних занять з курсантами в процесі вивчення дисциплін юридичного профілю. З урахуванням тієї обставини, що більшість таких кафедр укомплектовані фахівцями-практиками, які не мають педагогічної освіти, то розв'язання цієї проблеми, вбачається ними, шляхом підвищення кваліфікації таких викладачів у «школах

педагогічної майстерності» або у «школах молодого викладача». Серед переліку навчальних дисциплін, які повинні обов'язково вивчатися у цих школах провідне місце належить відвести дисципліні «Інтерактивні методики навчання».

Список бібліографічних посилань

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія : підручник. Київ : Либідь, 1998. 560 с.
2. Реутова Е. А. Применение активных и интерактивных методов обучения в образовательном процессе вуза (методические рекомендации для преподавателей Новосибирского ГАУ). Новосибирск : Изд-во, МДАУ, 2012. 58 с.
3. П'ятакова Г. П., Заячківська Н. М. Сучасні педагогічні технології та методика їх застосування у вищій школі. Львів : Видав. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2003. 55 с.

Надійшла до редколегії 08.04.2018

УДК 351.851

І. В. БРИГАДИР,

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри трудового та господарського права факультету № 2 Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-3181-3410>;

І. В. ПАНОВА,

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри загальноправових дисциплін факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-4325-5428>

СИСТЕМА ОСВІТНЬОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ: СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Розглянуто позиції щодо реформування системи відомчої освіти МВС України в частині підготовки поліцейських, проаналізовано концептуальні засади можливості запровадження трьохрівневої системи фахової підготовки поліцейських, висловлені пропозиції щодо її запровадження на сучасному етапі.

Ключові слова: *підготовка поліцейських, система освіти МВС України, підготовка кадрів, трьохрівнева підготовка поліцейських.*

В основу оцінки системи підготовки поліцейських зазвичай ставлять кінцеву стратегічну мету такої підготовки. Не секрет, що на початку реформи правоохоронної системи ставилися питання про можливість залучення кадрів з міліції до нового органу – поліції. Багато хто вказував, що поліцейський не зобов'язаний мати навіть вищу освіту, посиляючись на досвід інших країн.

Реформа поліції почалася зі створення патрульної поліції, до якої набирали осіб, які виявили бажання проходити службу в новостворених підрозділах. Такі особи проходили короткострокову підготовку (до 3 місяців) і направлялися на службу. Населення не однозначно відреагувало на появу «швидкоруч» підготовлених поліцейських. Одні відзначали високий рівень мотивації, готовності допомагати, відсутність спрямування діяльності на отримання неправомірної вигоди тощо. Інші вказували на низький рівень теоретичної підготовки та неможливість реагування на нестандартні ситуації, які не моделювалися під час навчання.

Все це породило дискусію – а як має готуватися поліцейський в умовах саме української правової та правоохоронної системи.

Апологетами концепції глибокого реформування системи поліцейської освіти пропонувалися різні способи ліквідації існуючої протягом тривалого часу системи